

A paraszt és az ökör története

A zen ösvényéről már sokféle írás született, de lényegét az ökrét kereső parasztról szóló képekkel lehet a leginkább megérteni.

A képeket a Szung-dinasztia idejében (960–1279) készítették Kínában a zen tanítások magyarázatára. Annak az állapotváltozásnak a történetét mesélik el, amin a zen követője megy keresztül, miközben keresi és megtalálja az igazi természetét, majd aszerint is él. A képeken az ökör a buddha-természetet, az igazi önvalót, a paraszt pedig az embert jelképezi. Az elején még két különálló lény, de fokozatosan egygé válnak. A történet keletkezésekor az ökör igen elterjedt háziállat volt Kínában – érdekes, mennyire jellemző a zenre, hogy egy ilyen hasznos állatot vett alapul a buddha-természet ábrázolására.

A történet a következőképpen bontakozik ki:

- 1 A paraszt elvesztette az ökrét. Gyökértelennek és otthontalannak érzi magát.
- 2 Zavarodottsága ellenére keresni kezdi, és megtalálja az ökör lányomait.
- 3 Követi a nyomokat, és rábukkan az állatra, de még fogalma sincs, hogyan irányítsa.
- 4 Nagy erőfeszítések árán megkísérli engedelmességre bírni az ökröt, de a küzdelem nehéz és sokáig tart. Keményen kell bánnia az állattal.
- 5 Sikerül neki, és ki tudja hajtani az állatot a legelőre, de csak állandó őrizet mellett.
- 6 Vége a küszködésnek. Az ökör, hátán a paraszttal hazafelé tart. A paraszt végre kicsit ellazul, út közben furulyázik. Az öröme azt sugallja, hogy megszabadult a külsőségektől, a nyereségtől és a vesztes világtól.

7 A paraszt egyedül van. Többé már nem tőle különállónak tekint az ökrre, nincs rá szüksége mint jelképre vagy fogalomra. E különbségtétel hiányában jól megvan magában, és derűs nyugalomban él.

8 A paraszt is és az ökör is eltűnt. Minden illúzió megszűnt, még a szentség gondolata is szertefoszlott. Ebben az ürességben lehet megtapasztalni az élet teljességét.

9 Ebből az alaktalan tudatosságból ölt testet a forma, amelyet immár teljes önvalójában, az örökös változásban lehet észlelni. Tovahömpölyögnek a folyók, szállnak a madarak, a fák pedig zöldellnek.

10 A paraszt visszatér a városba. Már meghaladta az egységet és a kettősséget. Szabad ember, aki teljesen önmaga, nincs mit se nyernie, se veszítenie. A megvilágosodás ölt testet benne, és a *bodhiszattva* eszményéhez hűen lemond a személyes megszabadulásról, hogy segíthessen másokon.

A következő oldalakon Tomikicsiro Tokuritinak a tíz állapotról készült fametszetei láthatók, amelyeket a kínai zen mester, Kakuan Sion alkotásai ihlettek. A tudatállapotokat kísérő tíz költemény és magyarázat Kakuan munkája.

Az ökör elvesztése

Az állat sohasem tért még le az útról, most hát mi értelme keresni? Elveszett, mert a csalóka érzékei leterelték a parasztot az ösvényről. Az otthona egyre inkább elmarad mögötte, és egyre mélyebben betéved a mellékutakra. Égeti lelkét a vágy, hogy megtalálja, és a retteg, hogy elveszíti. Védőfalként jelenik meg a jó és a rossz képze.

Egyedül a vadonban, elveszette a dzsungelben a fű egyre csak kutat és kutat!

*Az áradó víz, a messzi hegyek és a tekergő utak;
Kimerült és kétségbeesett, nem tudja, merre menjen,
Csak a juharfán daloló kabócák esti énekét hallja.*

Az ökör nyomában

A szutrákra támaszkodva és a tanokat tanulmányozva az ember megértett valamit. Most már tudja, hogy az edények – akármilyen változatosak – mind-mind aranyból vannak, és a tárgyi világ az én tükörképe. Mégis képtelen megkülönböztetni, mi a jó és mi nem. A kapun ugyan még nem lépett be, de a nyomokat már észrevette.

Az elveszett állat nyomai ott vannak szerteszét a patak mentén és a fák alatt;

Az édes illatú fű sűrűn nő – vajon meglelte az utat?

Bármennyire távol esnek a dombok, és messzire kóborolhatott a beste,

Az orra eléri a mennyboltot, és ezt senki sem lelezheti el.

Megvan az ökör

A fiú a hangok alapján követi az utat; így beelát a dolgok eredetébe. Az összes érzéke harmonikus rendben működik, és ez minden tetteben megnyilvánul. Olyan, mint a só a vízben vagy az enyv a festékben. Ha jól körülnéz, láthatja, hogy rajta kívül nincs ott senki.

*Ott, azon az ág hegyén egy fülemüle dalol vidáman;
A nap meleg, lágy szellő leng, a vízparton fűzfák
zöldellnek;*

*Ott az ökör egymagában, nincs hová bújnia;
E csodálatos fő fenséges szarvakkal ékesítve –
van-e festő, ki vissza tudná adni?*

Az ökör elfogása

A fiú végül meglelte az ökröt, már rajta tartja a kezét, de a külvilág irdatlan nyomása miatt nehéz az uralma alá vonni az állatot. Az egyre csak áhítozik az édes illatú mező után. Természete még féktelen, és teljesen ellenáll a betörésnek. Ha a paraszt szeretné az ökröt összhangban látni önmagával, bizony bőségesen kell mérnie az ostorcsapásokat.

A fiú végül egész lényének erejével ragadta meg az ökröt;

De milyen zabolátlan az akarata, s irányíthatatlan az ereje!

Olykor büszkén felsétál a fennsíkra,

*S uszgyi! Nézd csak, ismét elveszett egy homályos,
áthatolhatatlan hegyszorosban.*

Az ökör megszelídítése

Amikor egy gondolat megmozdul, újabb és újabb követi. A megvilágosodás révén mindez igazsággá válik. De amikor a zavarodottság kerekedik felül, betolakodik a hamisság. A külvilág elnyom bennünket az önámító tudat hatására. Sose engedd el az orrkarika zsinórját, tartsd erősen, ne bizonytalanul.

*A fiúnak nem kell elkülönülnie az ostorral és a kötéllel,
Nehogy az állat elvándoroljon a tisztátalanság világába.
Amikor megfelelően áll hozzá, az ökör tiszta és engedelmes lesz,
S lánc nélkül, kötöttségek nélkül, magától követi majd a gazdáját.*

Hazatérés ökörháton

A tusának vége. Nyerni vagy veszíteni: az ember már nem törődik vele. A favágók erdei nótáját dúdolja, és egyszerű népdalokat énekel, felnyergeli magát az ökör hátára, szeme a látóhatáron túlra mered. Még arra sem figyel fel, ha nevéen szólítják. Bármennyire is csalogatják, többé már nem lehet feltartóztatni.

*Az állaton lovagolva kényelmesen hazafelé veszi az irányt;
Az esti ködbe burkolózva mily dallamosan röppen a furulyaszó!
Nótázgat, kezével üti az ütemet, s szíve leírhatatlan örömmel telik meg!
Immár egyike azoknak, akik bírják a tudást – ugyan kell-e ezt mondani?*

A magányos pásztor

A dharma egy, és az ökör jelképes. Tisztában vagy vele, hogy amire szükséged van, az nem a csapda vagy a halászháló, hanem a nyúl vagy a hal. Olyan ez, mint az iszaptól kimosott arany vagy a felhők mögül előbújó hold. Az egyetlen fénysugár, amely még a teremtés napjai előtt is derűsen és áthatón ragyogott.

Az ember az állat hátán hazaérve végül ismét az otthonában gubbaszt,

Ahol, íme, az ökör nincs többé, s egyedül üldögél békecségyben.

Bár a vöröslő nap magasan van az égen, még csöndben álmodik,

Házának zsúpfedele alatt dologtalanul pihen az ostor és a kötél.

Üresség

Minden zavar megszűnt, és derűs nyugalom honol. Még a szentség gondolata sincs jelen. Nem mereng azon, hol van a Buddha, és gyorsan tovahalad onnan, ahol nincs jelen. Amikor egyáltalán nem létezik a kettősség, még az ezerszemű ember sem talál rést. A szentség, amely előtt mindenféle alakok ajánlanak virágokat, nem több, mint komédia.

Minden üres: az ostor, a kötél, az ember és az ökör. Ki lenne képes végigtekinteni a mérhetetlen mennyországon?

A tüzes kemencén át egy hópohely sem tud átlibbenni:

Amikor a dolgok végre így léteznek, az ősi mester szelleme testet ölt.

Megingathatatlan békesség

Az eredendően tiszta és makulátlan embert sohasem érintette meg a szenny. Figyeli a természet gyarodását, miközben ő maga a megnyilvánulatlanság tántoríthatatlan békességében tartózkodik. Egyedül üldögél, és szemléli a világban végbemenő változásokat.

Visszatérni az Eredethez, visszamenni a Forráshoz – még ez is hibás lépés!

Mennyivel jobb otthon maradni, vakon és süketen, izgalmak nélkül.

Üldögél a kunyhóban, és nem vesz tudomást a külvilág dolgairól,

Nézi a ki-tudja-merre csordogáló patakot és az élénkvirős virágokat – ugyan kinek léteznek?

Hazatérés

Zsúpfedelű kunyhójának kapuja zárva, és még a legbölcsebb sem ismeri őt. Bensője egy pillanatra sem látszik meg rajta, mert a saját útját járja, és nem követi az ősi bölcsek nyomdokait. Borzsákok és mészárosok társaságában lehet felfedezni, akik mind Buddhává változtak.

*Fedetlen mellkassal és mezítláb megy a vásárba;
Sár és hamu piszkítja, mégis mily szélesen mosolyog!*

*Nincs szükség az istenek csodatévő hatalmára,
Mert ha csak megérinti a holt fákat, lám, azok virágba borulnak.*

